

НАПРЯМ 5. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО. АГРАРНЕ ПРАВО. ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-46>

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Латишева Вікторія Володимирівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Україна*

З середини 1980-х років людство почало споживати більше відновних ресурсів і продукувати більше відходів, ніж екосистеми можуть відтворити та абсорбувати. У зв'язку з цим збереження екологічного балансу та раціональне використання природних ресурсів є необхідними умовами для сталого розвитку як на локальному, так і на глобальному рівнях. Враховуючи те, що раціональне природокористування як необхідна умова сталого розвитку суспільства забезпечується через систему правових норм, спрямованих на збереження, відтворення та раціональне використання природних ресурсів, постає необхідність у побудові стійкого правового інституту в цій сфері. Таким чином, постає необхідність комплексного наукового дослідження складових що забезпечують сталий розвиток.

Основними науково-теоретичними джерелами для дослідження правових аспектів раціонального природокористування, крім законодавчої бази, є наукові доробки таких вчених, як А. Гетьмана, Н. Кобецької, В. Носіка та ін.

Метою наукового дослідження правових аспектів раціонального природокористування є розробка та обґрунтування ефективних правових механізмів регулювання суспільних відносин у сфері використання природних ресурсів з урахуванням принципів сталого розвитку.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» [1] закріплено, що раціональне використання природних

ресурсів є невід'ємною умовою сталого економічного та соціального розвитку України.

Раціональне природокористування є основою досягнення екологічного виміру сталого розвитку. Воно забезпечує: екологічну стабільність через збереження екосистем; економічну ефективність шляхом зниження витрат на ресурси та енергію; соціальну відповідальність через поліпшення якості життя та дотримання прав людини на сприятливе довкілля.

Основними завданнями правового регулювання раціонального природокористування є забезпечення збалансованого використання природних ресурсів, охорони довкілля, відновлення екосистем та дотримання інтересів суспільства і майбутніх поколінь. Це включає створення чіткої нормативно-правової бази, встановлення механізмів контролю за використанням ресурсів, стимулювання екологічно відповідальної поведінки, а також впровадження заходів щодо запобігання та усунення шкоди довкіллю.

Для впровадження ідей сталого розвитку надзвичайно важливим є поняття «індикатори сталого розвитку». Індикаторами сталого розвитку є ті, що слугують для оцінки здоров'я та якості життя людей, умов довкілля на конкретній території, для кількісної оцінки впливу людської діяльності на довкілля та на здоров'я людей, на якість та тривалість їх життя. Таким чином, правові норми мають забезпечувати основні аспекти раціонального природокористування, зокрема: 1) збереження природних ресурсів, тобто, раціональне використання ресурсів передбачає їх відновлення, ефективне споживання та зниження втрат у процесі виробництва та споживання (це включає раціональне лісокористування, водозбереження, управління земельними ресурсами та запобігання виснаженню мінеральних ресурсів); 2) зниження антропогенного навантаження на довкілля, тобто, зменшення негативного впливу господарської діяльності шляхом впровадження екологічно чистих технологій та дотримання природоохоронного законодавства є важливим кроком до сталого розвитку; 3) перехід до циркулярної економіки, тобто, використання принципів повторного використання ресурсів і мінімізації відходів сприяє ефективнішому природокористуванню; 4) врахування екосистемних послуг, тобто, збереження біорізноманіття та екосистем дозволяє підтримувати функціонування природних систем, які забезпечують воду, їжу, чисте повітря та інші життєво важливі ресурси.

Зауважимо, що динамічний розвиток правових норм у сфері охорони навколишнього природного середовища має відбуватися відповідно до міжнародних стандартів, зокрема на підставі імплементацій положень міжнародних конвенцій (Орхуська конвенція, Конвенція про

біологічне різноманіття тощо) та гармонізації екологічного законодавства України із законодавством ЄС у рамках Угоди про асоціацію.

Література:

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ // *Відомості Верховної Ради України* від 08.10.1991, № 41, стаття 546.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-47>

АКТ «М'ЯКОГО ПРАВА» ЯК ДЖЕРЕЛО ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Малишев Максим Максимович

*студент факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Україна*

Міжнародно-правові акти за правовою природою умовно поділяють на акти «hard law» («тверде право») та «soft law» («м'яке право»). Відповідно до назв «частин» права можна зробити висновок, що нормативно-правові акти, які належать до «hard law» мають обов'язковий характер та за порушення положень таких актів передбачаються санкції. Загалом такі акти мають форму договорів, пактів. На противагу цьому, акти які належать до «soft law» мають рекомендаційний характер, якими не передбачені санкції.

Укладання між державами міжнародних договорів у сфері охорони довкілля тягне за собою певні зобов'язання для його учасників. Ці зобов'язання пов'язанні з реалізацією положень укладеного договору, які відображаються в ратифікації таких договорів і їх подальшій імплементації в національне законодавство, переводячи такий міжнародний договір у стан джерела екологічного права. Проте, джерелами екологічного права можуть виступати не тільки міжнародні акти зобов'язального характеру, а також акти «м'якого права».

У 70-х рр. ХХ ст. у західноєвропейській правовій доктрині відбулося формування концепції м'якого права (soft law). Західні та вітчизняні вчені-теоретики не можуть дійти єдиного висновку стосовно розуміння терміну «акту «м'якого права». Можна виділити такі основні підходи до розуміння цього явища.